בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 72650-02-26

לפני:	כבוד השופטת דפנה ברק-ארז כבוד השופט אלכס שטיין כבוד השופטת גילה כנפי-שטייניץ
העותרים:	1. עו"ד אברהם בן-צבי 2. מגן משפט – ארגון למימון הגנה משפטית בע"מ
	נ ג ד
המשיבים:	1. מנהל בתי המשפט 2. נשיאים וממלאי מקום נשיאים וסגניהם של בתי המשפט העליון, המחוזיים והשלום 3. נשיאים וממלא מקום נשיאים של בתי הדין הארצי והאזוריים לעבודה 4. משרד המשפטים 5. שר המשפטים 6. יו"ר ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת 7. מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור
	עתירה למתן צו על-תנאי
בשם העותרים:	עו"ד אברהם בן-צבי, עו"ד דניאל שוורץ, עו"ד סמיחה דראושה
בשם המשיבים 1-5:	עו"ד שרון הואש-איגר
בשם המשיב 6:	עו"ד יצחק ברט
בשם המשיב 7:	עו"ד יואל הדר, עו"ד ענבל עפרון-וינשטיין

פסק-דין

השופטת דפנה ברק-ארז:

1. העתירה שבפנינו נסבה על הפרקטיקה של המצאת העתקים מודפסים של כתבי בית דין בהליכים אזרחיים לבתי המשפט לאחר שאלה הוגשו באמצעות מערכת "נט המשפט".

2. ייאמר כבר עתה כי על-פי תקנה 161 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018 (להלן: תקנות סדר הדין האזרחי או התקנות) המצאת כתבי בית דין יכול שתיעשה ככלל

באמצעים אלקטרוניים (בכפוף לחריגים הקבועים בתקנה 162 לתקנות). לצד זאת, לא אחת נדרשים בעלי דין להגיש כתבי בית דין שהגישו באופן אלקטרוני גם במתכונת פיזית של עותק נייר. העתירה מכוונת כנגד דרישות אלה.

3. מקורו של ההליך דנן בפנייה מיום 29.1.2026 של העותר 1 (להלן: העותר), עורך דין במקצועו המייצג בהליכים אזרחיים, להנהלת בתי המשפט בעניין מה שהוגדר על-ידו "דרישות שופטים מבעלי דין מיוצגים להמציא עותקים מודפסים של כתבי בית דין". בפנייה הדגיש העותר כי על-פי תקנה 161 לתקנות המצאת כתבי בית דין יכול שתיעשה רק באמצעים אלקטרוניים, ועל כן אין מקום לדרוש הגשה של עותקים פיזיים. העותר הוסיף כי היו מקרים שבהם ניתנו החלטות שהורו על כך תוך הפנייה לתקנה 176(א) לתקנות הקובעת סמכות כללית ליתן הוראות לכל עניין שבסדרי דין, וטען כי הדבר נעשה למעשה בחוסר סמכות, באופן שמרוקן מתוכן תקנות אחרות. עותקים מן המכתב נשלחו לבעלי תפקידים שונים, שחלקם אף צוינו בעתירה כמשיבים.

4. ביום 5.2.2026 נשלח לעותר מענה מהנהלת בתי המשפט, שבו צוין כי עיקר טענותיו מופנה כנגד החלטות פרטניות בהליכים שיפוטיים, שהדרך להשיג עליהן היא באמצעות נקיטת הליכי ערעור. באשר למקור הסמכות ליתן הוראות כאמור, הנהלת בתי המשפט הפנתה אף היא, באופן כללי ומבלי להתייחס להליך מסוים, להוראותיה של תקנה 176(א) האמורה.

5. העתירה עצמה הוגשה ביום 23.2.2026 על-ידי העותר יחד עם העותרת 2, שהיא חברה לתועלת הציבור בבעלותו אשר לטענתו "הוקמה במטרה לתת סיוע משפטי לקדם תיקוני חקיקה בתחום המשפט האזרחי". העתירה הוגשה בעיקר כנגד גורמי מדינה: מנהל בתי המשפט, המשיב 1; נשיאים, ממלאי מקום נשיאים וסגנים בכלל הערכאות, שצוינו כמשיבים 2; בעלי תפקידים אלו גם בבתי הדין לעבודה, שצוינו כמשיבים 3; משרד המשפטים, המשיב 4; וכן שר המשפטים, המשיב 5 (להלן יחד: משיבי המדינה). בנוסף, העתירה כוונה גם נגד יושב ראש ועדת חוקה חוק ומשפט של הכנסת (להלן: יו"ר ועדת החוקה), המשיב 6, ומבקר המדינה, המשיב 7.

6. העתירה מכוונת בעיקרה לכך שנורה כי אסור לדרוש מעורך דין העתקים מודפסים של כתבי טענות שהגיש (כל עוד אין מדובר בחריגים המנויים בתקנות) וכי אין מקום לכך שבתי המשפט יעשו כן אף לא מכוח סמכותם הכללית למתן הוראות בהליך. במסגרת העתירה הודגש כי לצד החלטות שיפוטיות פרטניות המורות על הגשת כתבי

טענות מודפסים נוהגות בחלק מן הערכאות "הנחיות גורפות להגשת העתקים מודפסים", שניתנות על-ידי המזכירויות. העותרים חזרו על הטענה בדבר הקושי במתן החלטות בעניין זה מכוח תקנה 176(א) לתקנות והדגישו כי על-פי האמור בתקנה 176(ב) לתקנות יש לעשות שימוש בסמכות כללית זו רק מטעמים מיוחדים. כן נטען בעתירה שהאגרה המשולמת בעת פתיחת הליך אמורה לגלם גם את עלויות ההדפסה. העתירה אף כוונה לכך שנורה ליו"ר ועדת החוקה לקיים דיון בנושא כמי שאמון על פיקוח פרלמנטרי בתחום, וכי נורה למבקר המדינה להודיע האם המצב הולם דו"חות קודמים שהפיץ בנושא ואלו צורפו לעתירה.

7. ביום 24.5.2026 הוגשה התגובה המקדמית מטעם משיבי המדינה, ובה נטען כי דין העתירה להידחות.

8. בתגובה המקדמית צוין כי באותו יום הוציאה הנהלת בתי המשפט הנחיה למזכירויות בתי המשפט ובתי הדין בזו הלשון:

> "...על רקע שאלות שהתעוררו, ועל מנת ליצור אחידות בעבודת המזכירויות ולמנוע הכבדה מיותרת על בעלי דין, תוך שמירה על שיקול הדעת השיפוטי בניהול התיק, יש לחדול ממשלוח דרישות גורפות להגשת עותקים פיזיים של כתבי טענות (עותקי נייר) על בסיס הנחיות מנהליות או החלטות גנריות. הגשת עותק נייר תתבצע אך ורק בכפוף להחלטה שיפוטית פרטנית שניתנה בתיק ספציפי. במקרים בהם ניתנה החלטה כאמור, יש להמציא את ההחלטה לצדדים בתיק".

על בסיס זה נטען כי ניתן מענה לקושי שעניינו מתן ההנחיות הגורפות.

9. באשר לתקנה 176(א) לתקנות נטען כי היא מסמיכה את בית המשפט ליתן הוראות בכל עניין שבסדר דין, לרבות הוראה בדבר אופן הגשת המסמכים. לשיטת משיבי המדינה, פרשנות זו הולמת אף את התכליות שביסוד התקנות אשר מאזנות בין עניינם של בעלי הדין לבין האינטרס הציבורי. כן הובהר כי ככל שיש לעותרים טענות קונקרטיות לגבי החלטות שיפוטיות ספציפיות, הדרך להשיג עליהן היא באמצעות נקיטת הליכי ערעור כדין. עוד הובהר כי דרישת הטעמים המיוחדים המצויה בתקנה 176(ב) לתקנות נוגעת רק למתן הוראות שעניינן חריגה מהוראות מסוימות שנקבעו בחיקוק בדבר זמן או היקף טענות, ולא לכל עניין אחר שבסדרי הדין. כן הודגש כי אגרת בתי המשפט היא

תשלום המוטל על המבקש לנקוט בהליך ולא "מחיר" המגלם תשלום עבור שירות מינהלי זה או אחר.

10. למחרת היום, הוגשה הודעת הבהרה מטעם משיבי המדינה לפיה אין בעמדה שהובעה ביחס לתקנות סדר הדין האזרחי כדי לגרוע מכל סמכות מפורשת הקבועה בדין המורה על הגשת עותקים פיזיים (להלן: הודעת ההבהרה) כך, למשל, צוין שתקנה 16 לתקנות סדר הדין בבית המשפט הגבוה לצדק, התשמ"ד 1984 ותקנה 32 לתקנות סדר הדין הפלילי, התשל"ד-1974 מורות במפורש על הגשת עותקים לבית המשפט.

11. להשלמת התמונה יצוין כי בימים 24.5.2026 ו-26.5.2026 הוגשו גם תגובות מקדמיות מטעם מבקר המדינה ומטעם יו"ר ועדת החוקה. מבלי לפרט, בתגובות מקדמיות אלו נטען כי דין העתירות להידחות כנגד משיבים אלה שהעותרים לא הצביעו על עילה משפטית למתן סעדים נגדם. בתגובה המקדמית מטעם יו"ר ועדת החוקה אף התבקשה מחיקתו מן העתירה.

12. ביום 7.8.2026 הוגשה תגובתם של העותרים לתגובות המקדמיות. בעיקרו של דבר, העותרים חזרו על טענותיהם בדבר היעדרו של מקור סמכות להוראות על המצאה של עותקי נייר של כתבי טענות. באשר להנחיה שהוצאה על-ידי הנהלת בתי המשפט נטען שזו נעשתה אך בהודעת דואר אלקטרוני פנימית ולא פורסמה לציבור המתדיינים, וכי יש מקום לפרסמה באתר של הנהלת בתי המשפט. לצד זאת, העותרים טענו כי הודעת ההבהרה עיקרה במידה מסוימת את האמור בהנחיה. לבסוף, העותרים הדגישו כי יש מקום לפסוק לטובתם הוצאות בשים לב לכך שההנחיה פורסמה רק לאחר הגשת העתירה. לבסוף, העותרים הסכימו למחיקתו של מבקר המדינה מן העתירה, אך התנגדו למחיקתה של הכנסת מן ההליך.

13. ביום 17.9.2026 משיבי המדינה הגישו תגובה משלימה בהתאם להחלטה שהורתה על כך. בתגובתם, הם התייחסו לכך שיש קושי בפרסום ההנחיה שניתנה באופן יזום מאחר שמדובר בהתכתבות פנימית שניסוחה עשוי להיות לא מובן דיו. לצד זאת, הוצע כי ההנחיה תקבל ביטוי בגדרה של החלטה שיפוטית או פסיקתה. את עניין ההוצאות הותירו משיבי המדינה לשיקול דעתו של בית המשפט אך הצביעו על כך שלא נדרש במקרה זה לקיים דיון.

14. בשלב זה נראה כי התשתית שביסוד העתירה השתנתה מאז הגשתה וכי ההליך מיצה את עצמו. על כן, דין העתירה להימחק.

15. לצד זאת, האמת ניתנת להיאמר כי העתירה תרמה להבהרת הפרקטיקה הראויה. זאת ועוד, ככל שהדברים נוגעים לאי-מתן הנחיות גורפות על-ידי מזכירות בית המשפט, הרי שהסעד המבוקש התקבל במלואו.

16. בשלב זה, ובהתאם להצעת משיבי המדינה בתגובה המשלימה מיום 17.9.2026, אנו נותנים תוקף לעמדה שנמסרה לפיה:

> "מזכירות בתי המשפט אינה מוסמכת לדרוש הגשת עותקים פיזיים של כתבי טענות שהוגשו בתיק (עותקי נייר), אלא מכוח סמכות מפורשת בדין וכי הגשת עותק נייר תתבצע אך ורק בכפוף להחלטה פרטנית שניתנה בתיק ספציפי. כל זאת, בהתייחס לסוגי הליכים עליהם [חלות] תקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018 ואשר בעניינם לא נקבעה חובה להגיש לבית המשפט עותקים פיזיים, בנוסף להגשה באמצעות נט המשפט"

17. ראינו להבהיר כי בניגוד לעמדת העותרים, אין באמור בהודעת ההבהרה כדי לגרוע מהנחיה זו. מלכתחילה העתירה נסבה אך על תקנות סדר הדין האזרחי ולא נדרשה להליכים משפטיים אחרים.

18. במאמר מוסגר נציין כי ככלל מקובלת עלינו עמדת משיבי המדינה בדבר פרשנותה של תקנה 176(א) לתקנות. אולם, עתירה לבג"ץ אינה המקום להידרש לכל היבט יישומי של סמכות כללית זו. כידוע הדרך לתקוף החלטות שיפוטיות היא באמצעות נקיטת הליך ערעורי מתאים ובית משפט זה בשבתו כבג"ץ אינו משמש ערכאת ערעור על החלטות שיפוטיות שנתנו הערכאות המוסמכות (ראו: בג"ץ 3943/24 פלונית נ' בית המשפט לענייני משפחה בפתח תקווה, פסקה 15(20.5.2024)). די לנו בכך.

19. סוף דבר: העתירה נמחקת בזאת. שקלנו את הטענות לעניין ההוצאות מכאן ומכאן. בשים לב לשלב המוקדם שבו מסתיים הטיפול בהליך מחד גיסא, ולתרומתה של העתירה לצורך חידוד ההנחיות וקידום הסוגייה מאידך גיסא – משיבי המדינה יישאו בהוצאות העותרים בסך 8,000 שקלים בסך הכול.

ניתן היום, ה׳ כסלו תשפ״ז (15 נובמבר 2026).

דפנה ברק-ארז
שופטת

אלכס שטיין
שופט

גילה כנפי-שטייניץ
שופטת